

העברת שאלת ארץ ישראל לאו"ם:

בפברואר 1947 מפתיעה בריטניה את העולם. שר החוץ הבריטי בוויין פונה לאו"ם ומעביר אליו את שאלת ארץ ישראל, כלומר האו"ם יהיה זה שיכריע על עתידה של ארץ ישראל (בריטניה בסופו של דבר רצתה לקבל אישור מחדש/לגיטימציה לשלוט בארץ ישראל והיא לא חשבה שהאו"ם יחליט אחרת).

הגורמים להעברת שאלת ארץ ישראל לאו"ם:

- **אכזבה מתגובת הערבים והיהודים מהצעותיה של בריטניה:** זמן קצר לפני שבוויין פנה לאו"ם, הוא הציע ליהודים ולערבים בארץ את "תוכנית בוויין" ולפיה בריטניה תישאר עוד 5 שנים בארץ ובסופה של תקופה זו תוקם מדינה ערבית-יהודית משותפת. גם היהודים וגם הערבים התנגדו לתוכנית זו, הצדדים גם התנגדו לתוכנית "מוריסון גריידי", הבריטים התייאשו ולכן פנו לאו"ם.
- **יחסי ארצות הברית-בריטניה:** בשנתיים שקדמו לפניה לאו"ם האמריקאים תמכו בהקמת מדינה ליהודים ואילו הבריטים התנגדו לכך. חילוקי הדעות בין הבריטים לאמריקאים הביאו להתדרדרות ביחסים ביניהם ובריטניה חששה שהמחלוקת תחריף (שכן היא נתמכה כלכלית בארה"ב ולא רצתה שהדבר ייפסק) ולכן פנתה לאו"ם.
- **הפגיעה בתדמיתה של בריטניה:** בשנתיים האחרונות נפגעה תדמיתה של בריטניה בעולם שכן פעולתה נראתה בתקשורת העולמית בדרך שאיננה מוסרית (למשל שליחת מעפילים למחנות מעצר), ועל כן רוצה בריטניה להפסיק את הפגיעה הזאת וחחליטה לפנות לאו"ם.
- **דעת הקהל בבריטניה:** גם בבריטניה החלו להישמע קולות שטענו שכוח האדם שנמצא בישראל עולה למשלם המיסים כסף רב, שהפיגועים (למשל פיצוץ המלך דוד) אינם מצדיקים הישארות בארץ ישראל ולכן צריך לעזוב.

הדיון באו"ם – ועדת אונסקו"פ:

באפריל-מאי 1947 מתכנסת עצרת האו"ם ומחליטה להקים ועדה מיוחדת לבדיקת שאלת א"י: **אונסקו"פ**. היא היתה מורכבת מנציגי 11 מדינות. **מסקנות ועדת אונסקו"פ:** רוב הנציגים (7) החליטו שיש לבטל את המנדט ולחלק את הארץ לשתי מדינות עצמאיות, תוך קיום קשר כלכלי ביניהן. למדינה היהודית הוקצו 62% משטח הארץ ולפלסטינאים כל השאר, בעוד ירושלים תישאר בינלאומית. שלושה נציגי המיעוט הציעו מדינה מאוחדת עם אזורים נפרדים. נציג אחד נמנע.

עצרת האו"ם מתכנסת בספטמבר 1947 לעצרת בה תידון שאלת א"י. בחודשיים הללו מתנהל מאמץ עצום של התנועה הציונית לשכנע, בעיקר את ארה"ב, לתמוך בהצעת החלוקה. ברה"מ תמכה ללא סייג בתוכנית החלוקה אך נדרש היה לחץ אמריקני בכדי לשכנע מספיק מדינות לתמוך בתוכנית. רק לאחר לחץ כבד על טרומן מצד נציגים יהודיים בארה"ב (כמו אבא הילל סילבר) מסכימים האמריקנים להפעיל את לחצם וכך ניגשים להצבעה ב-29.11.1947.

עמדת המעצמות והשפעת "המלחמה הקרה" בשאלת א"י

אין ספק כי ההחלטה לגבי א"י הייתה תלויה גם ובאופן די בולט בהשפעת "המלחמה הקרה" בין שתי המעצמות, שהתפתחה לאחר מלחמת העולם השנייה – מלחמה אידיאולוגית, בין הדמוקרטיה הליברלית והקפיטליזם של ארה"ב, לבין המשטר הטוטליטרי – קומוניסטי עם משק סוציאליסטי שהנהיגה בריה"מ. ברה"מ שאפה להרחיב את השפעתה האידיאולוגית גם במזה"ת (אירן, טורקיה, יוון ועוד) בנוסף למזרח אירופה, ואילו ארה"ב פעלה כדי לבלום את התפשטות הקומוניזם וחיזוק הדמוקרטיה בעולם.

באופן חריג שתי המעצמות תמכו בהקמת מדינה יהודית. זאת מהסיבות הבאות:

- השואה: שתי המדינות ראו בשואה כטרגדיה המצדיקה מדינה ליהודים.
- המלחמה הקרה: שתי המדינות היו בעימות ביניהם ורצו להביא להתפשטות המשטר של האחת ולבלום את המשטר שכנגד. בריה"מ בעד משטר קומוניסטי שיבלום את המשטר הדמוקרטי וארה"ב רצתה בהתפשטות המשטר הדמוקרטי ובבלימת המשטר הקומוניסטי בעולם. שתי המעצמות חשבו שאם הן יהיו בעד הקמת מדינה יהודית אז היהודים יעריכו זאת ויסכימו לקבל עליהם את המשטר של אחת המעצמות (המלחמה הקרה כונתה כך שכן שתי המדינות לא ירו האחת על השנייה אך היה קיים חשש שבכל רגע יתפרץ עימות גלובלי והרסני, ושנים אלו לוו בעיקר בחששות, מתיחות, ניסיונות ריגול וחשש ממלחמת עולם שלישית).
- רצונה של ברית המועצות לסלק את בריטניה מהמזרח התיכון: מעמדה של בריטניה בעולם לאחר מלחמת העולם השנייה פחת ובריה"מ שאפה לסלק אותה מהמזרח התיכון ולהיכנס לאזור זה במקומה.
- הבחירות בארה"ב – הנשיא האמריקאי טרומן תמך בהקמת מדינה ליהודים כיוון שהיה לפני תקופת בחירות בארצות הברית והוא קיווה שאם הוא יצביע בעד הקמת מדינה יהודית אז יהודי ארצות הברית יעריכו זאת ויסכימו להצביע בשבילו.

החלטת האו"ם – כ"ט בנובמבר 1947

מספר ימים לפני ההצבעה באו"ם על תוכנית החלוקה שהתבססה על מסקנות ועדת אונסקו"פ, הגיע חיים וייצמן לפגישה עם נשיא ארה"ב טרומן, בפגישה זו הצליח וייצמן לשכנע את הנשיא לתמוך בתוכנית החלוקה. מדובר בפגישה חשובה שבעקבותיה שכנעה ארה"ב מדינות נוספות להצביע כמותה. על מנת שהצבעה באו"ם תאושר יש צורך ברוב של לפחות שני שליש (היה חשוב ששתי המעצמות, ארה"ב ובריה"מ יצביעו בעד מדינה יהודית שכן יש להן השפעה על מדינה אחרות ועל כן חשובה הצבעתן שתשפיע על מדינות אחרות להצביע כמותה). ב-29 בנובמבר התקיים באו"ם דיון ומיד אחריו התקיימה ההצבעה.

תוכנית החלוקה כללה את הסעיפים הבאים:

- על הבריטים לעזוב את הארץ עד ה-15 באוגוסט 48.
- ארץ ישראל תחולק לשתי מדינות: מדינה יהודית על שטח של 55% מהארץ (הכולל את הגליל המזרחי, רוב מישור החוף ואת רוב הנגב), מדינה ערבית על שטח של 45% מהארץ (הכולל את הגליל המערבי, יהודה ושומרון, חלק קטן ממישור החוף והנגב).

- ירושלים תהיה עיר בינלאומית, כוח שיטור מיוחד מטעם האו"ם יפקח עליה והשפות הרשמיות יהיו בה ערבית, אנגלית ועברית.
- שתי המדינות יקיימו שיתוף פעולה כלכלי, יהיה להם מטבע משותף, חוקה ושמירה על זכויות האדם.

תוצאות ההצבעה באו"ם:

- 33 מדינות הצביעו בע"ד תכנית החלוקה (ביניהם ארה"ב ובריה"מ).
 - 13 מדינות הצביעו נגד (ביניהם מדינות ערב).
 - 10 מדינות נמנעו מהצבעה (ביניהם בריטניה).
- האו"ם אישר את תוכנית החלוקה, יש להבין כי האו"ם איננו מקים מדינה, אלא מכיר ברעיון של הקמת מדינה.

התגובות להצבעה באו"ם/תוכנית החלוקה:

- **בריטניה:** התאכזבה מהחלטת האו"ם, לא ציפתה שתואשם בכישלון המנדט, ציפתה שתינתן לה לגיטימציה להישאר בארץ ישראל. מרוב שהתאכזבה היא הודיעה שהיא תקדים את עזיבתה ל-15 במאי 48.
- **מדינות ערב:** מדינות ערב הודיעו שיישום תוכנית החלוקה יביא לערעור היציבות באזור (מיד כשהחלה מלחמת העצמאות הם סיפקו נשק לערבים).
- **הישוב היהודי:** למרות חסרונות תוכנית החלוקה הודיעו שיקבלו את ההחלטה (הישוב היהודי ידע שמלחמה בפתח והאבידות רבות יהיו).
- **הישוב הערבי:** לא הסכימו לתוכנית החלוקה, רצו למנוע את הוצאתה לפועל. יום לאחר ההצבעה באום ב-30 בנובמבר 47 החלו הערבים לתקוף יהודים ברחבי הארץ וזוהי תחילתה של מלחמת העצמאות.